

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

otevíváte další číslo časopisu *Nová čeština doma a ve světě*, které je v roce 2021 číslem druhým v pořadí a které je navíc číslem speciálním. Texty zahrnuté v tomto čísle jsou výběrem z příspěvků, které zazněly na X. mezinárodním sympoziu o češtině jako cizím jazyku *Bohemistika 2021* s podtitulem *Prostor pro setkávání jazyků, literatur a kultur*.¹

Sympozium se uskutečnilo 10.–14. srpna 2021 na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Již tradičně proběhlo v rámci Letní školy slovanských studií a zcela nově jej pořádal nejen Ústav bohemistických studií, ale i Ústav českého jazyka a teorie komunikace a Ústav české literatury a komparatistiky FF UK. Sympozium bylo po dlouhé době jednou z prvních akcí, která se uskutečnila v prezenční podobě a na kterou se sjeli i zahraniční hosté. Je však pravda, že prezentující ze vzdálenějších částí světa se k sympoziu mohli připojit pouze online. Na půdě Filozofické fakulty se setkala okolo 50 sympozistů a dalších přibližně 20 bylo přítomno online.

Sympozium je od svého počátku určeno odborné veřejnosti zajímavější se o problematiku češtiny, české literatury a české kultury v mezinárodním kontextu v širokém smyslu slova, s důrazem na tři hlavní tematické okruhy: (a) češtinu a jiné jazyky, zejména ve vazbě na jazykové kontakty, užívání češtiny nerodilými mluvčími a udržování, předávání a rozpad zděděného jazyka; (b) českou literaturu a českou kulturu v mezinárodním kontextu, zejména ve vazbě na překlady a pozici české literatury mezi zahraničními čtenáři; (c) jazykové vyučování a učení. V čísle časopisu, které otevíváte, jsou prezentovány příspěvky zaměřené speciálně na zkoumání češtiny jako cizího jazyka, dále na její didaktické zpracování a prezentaci.

V prvním příspěvku *Prezentace partikul ve výuce češtiny pro cizince* se A. Adamovičová na základě frekvenční analýzy slovních druhů prvního mluveného korpusu češtiny, Pražského mluveného korpusu, zamýšlí nad možnostmi a vhodností prezentace partikul při výuce češtiny pro cizince. Po stručném představení hlavních výsledků dosažených při zkoumání partikul vyskytujících se v Pražském mluveném korpusu autorka analyzuje učebnice řady *Basic Czech* z hlediska zastoupení a užití partikul v učebnicových textech. Jelikož jsou partikule nedílnou součástí běžně mluveného projevu, kterému mimo jiné jejich adekvátní užití přidává na autenticitě a přiroze-

1 <https://bohemistika-2021.ff.cuni.cz/>



nosti, k čemuž se jinojazyčný mluvčí musí postupně propracovat, se v příspěvku zaměřuje na možnosti prezentace partikulí v kurzech češtiny pro cizince a typy vhodných cvičení při jejich osvojování jinojazyčnými mluvčími.

Druhým textem zaměřujícím se na lexikálně-gramatickou složku jazykového plánu češtiny je příspěvek M. Hrdličky *České předložky v komunikaci i ve výuce cizinců*. Autor na předložkách dokumentuje důležité vývojové tendence v oblasti užívání předložek, např. expanzi předložky *na* nebo koexistenci dvou prepozic vedle. V příspěvku dále komentuje vybrané případy užívání předložek a faktory pro selekci předložek v předložkových spojeních s významem místním, časovým, příčinným, účelovým a způsobovým. Celou problematiku pojímá s ohledem na jinojazyčného mluvčího, pro nějž předložky představují mimořádně obtížnou problematiku zvládnutí českého jazyka, a patří proto do oblasti, v níž cizinci často chybují, a je proto vhodné na ni při výuce průběžně upozorňovat a jednotlivá pravidla užívání předložek postupně zpřesňovat.

Dalším textem, který se také věnuje užívání tzv. malých slov v češtině, je příspěvek A. Hudouskové *Užití spojkových obsahových vět v češtině nerodilých mluvčích*. Na základě dat z žakovského korpusu češtiny CzeSL-SGT a jejich srovnání s korpusy rodilých mluvčích (SYN2020, SKRIPT 2012) autorka specifikuje užití obsahových vět s vybranými spojkami v jazyce nerodilých mluvčích. Analýza je zaměřena na typické kolokace, jejich nadužívání či podužívání v žakovském jazyce a popis jazykových jevů, jimiž se jinojazyční mluvčí odlišují od úzu rodilých mluvčích. Také tento příspěvek ve své perspektivě směřuje k výuce češtiny jako cizího/druhého jazyka, neboť jeho výsledky umožňují lépe didakticky zpracovat prezentaci spojek v obsahových větách, a to i s ohledem na konkrétní jazykovou skupinu.

Také další příspěvek míří do didaktické oblasti prezentace češtiny pro cizince. D. Židková-Gunter v textu *Substantiva podle vzoru kuře ve výuce ČCJ* zaměřila svou pozornost na substantiva vázaná k jedinému paradigmatu. Autorka upozorňuje na fakt, že ačkoliv jsou substantiva podle vzoru *kuře* v učebnicích na samém okraji zájmu a ačkoliv se v češtině nevyskytuje větší množství substantiv, která se podle daného vzoru skloňují, přesto některá z nich patří nejen k základní slovní zásobě, ale navíc jsou velmi frekventovaná. Autorka poukazuje na tuto skutečnost a na nutnost věnovat těmto substantivům ve výuce důslednou pozornost. V příspěvku představuje několik textů zahrnujících substantiva řazená k danému paradigmatu, dále prezentuje některá v praxi osvědčená cvičení, která mohou doplnit nabídku v učebnicích ČCJ příp. napomocť těm kolegům, kteří preferují výuku bez konkrétního výukového materiálu a dávají přednost práci s autentickými texty.

Dvojice autorek I. Kolářová a A. Válková v příspěvku *CZEDD a SLAN — online nástroje zaměřené na práci se slovtvorbou češtiny jako druhého/cizího jazyka* představuje Czech electronic derivational dictionary a Slovtvorný analyzátor pro výuku češtiny pro cizince, které byly vytvořeny pro systematickou prezentaci slovtvorby češtiny ve výuce nerodilých mluvčích. Oba nástroje vychází z dat učebnicových korpusů cílených na jazykovou úroveň A2, B1 a B2, díky čemuž je možné uchopit frekventované (produktivní) slovtvorné modely, které odpovídají jazykové úrovni uživatele (studenta-cizince). Obě aplikace reflektují základní slovtvorné principy češtiny a důsledně učí nerodilé mluvčí vztahovat odvozená slova ke slovům základovým.



V posledním příspěvku nazvaném *Ideální cizojazyčné/mnohojazyčné já: motivační profily v kurzech češtiny pro Erasmus+* autorka S. Převrátilová popisuje důležitost motivace k učení cílovému jazyku jako klíčový faktor při osvojování cizího jazyka a poukazuje na fakt, že výzkumu motivace k učení se češtině byla dosud věnována pouze malá pozornost. Příspěvek představuje část jejího rozsáhlejšího výzkumu provedeného mezi studenty češtiny v programu Erasmus+ na Univerzitě Karlově. Hlavním cílem tohoto příspěvku je představit výzkumný nástroj a potenciál zkoumání motivace k učení se češtině jako cizímu jazyku v kontextu mnohojazyčnosti. Na základě výsledků svého šetření autorka sestavuje motivační profil průměrného studenta Erasmus+ na FF UK.

Také recenze tohoto monotematického čísla míří do oblasti didaktiky češtiny jako cizího jazyka.

V první recenzi *Talking Medicine* recenzentka I. Bozděchová představuje dvě učebnice cizího jazyka z oblasti výuky češtiny pro speciální účely, jakou je čeština v lékařském kontextu, resp. čeština pro jinojazyčné studenty medicínských oborů, kteří se v rámci své praxe musí potkávat s českými pacienty.

V druhé recenzi se Z. Laubeová vrací k loňskému životnímu jubileu Jany Hoffmanové. Sborník k této příležitosti, nazvaný *Jak je důležité mítí styl. Pocta Janě Hoffmanové*, připomíná široké spektrum jubilentčinyých odborných zájmů. Laubeová ve své recenzi navíc laskavě vyzdvihuje i její stránku lidskou.

Třetí recenze nás seznamuje s převážně anglicky psanou publikací *The Power of Speech: A Critical Reading of Media and Political Texts*, jež vznikla za spolupráce českých lingvistů s polskými kolegy. Recenzentka E. Rycheva hodnotí využití kritické diskurzivní analýzy (tzv. CDA), díky níž mohli autoři rozšířit svůj jazykovědný výzkum expresivních prvků v jazyce o multidisciplinární prvky.

Poslední recenzovanou publikací tohoto čísla je *Korpusová cvičebnice pro studenty češtiny jako cizího jazyka*. S. Škodová komentuje první učebnici češtiny jako cizího jazyka, která je postavena výhradně na materiále pocházejícím z Českého národního korpusu. Cvičebnice tak de facto míří hned na dva cíle: umožnit cizincům procvičovat češtinu a zároveň je naučit pracovat s Českým národním korpusem jako nástrojem pro vlastní práci při objevování jazyka.

Věříme, že vás obsah jednotlivých příspěvků zaujme a případně i dále inspiruje ve zkoumání češtiny, a to jak češtiny rodilých mluvčích, tak její variety v podobě češtiny nerodilých mluvčích.²

Prof. PhDr. Karel Šebesta, CSc. a Mgr. Svatava Škodová, PhD.

2 Speciální číslo časopisu vzniklo za podpory projektu Univerzity Karlovy Progres Q10, Jazyk v proměnách času, místa, kultury.